

ВСТУП

Дендрологія – наука про деревні рослини. Назва її походить від латинізованих грецьких слів «dendron», що означає дерево і «logos» – наука, тобто дослівно, «наука про дерево». Дендрологія виникла як частина ботаніки, що збирала всю інформацію про деревні рослини, їхні морфологічні, анатомічні, екологічні особливості та властивості. Дендрологія вивчає поширення та використання деревних рослин у лісовому, садово-парковому господарстві, в озелененні та ландшафтній архітектурі.

Дендрологія вивчає деревні рослини і у місцях їх природного поширення, і в разі *інтродукції** в інші регіони. Наука розвивалася одночасно із ботанікою. Теофраст (за іншими джерелами Феофраст, Феовраст) за чотири століття до народження Христа у своєму творі «Дослідження рослин» наводить відомості про дерева, кущі, кущики, про їхні властивості та користь, яку вони дають. У 1709 р. Карл Лінней присвятив деревним рослинам окремий том свого тритомника «Species Plantarum».

Виникнення дендрології і появу дендрологічних знань в українській науці зараховують до часів Русі-України. Уже в IX ст. у Києві створювали сади. Достовірно відомо про декоративний сад, який у 1631 р. заснував Петро Могила у Голосіївському маєтку Києво-Печерської лаври. У цьому саду поряд із місцевими деревними рослинами вирощували і деякі «заморські» декоративні, запашні та лікарські рослини.

На території України створено ботанічні сади і парки, які стали дендрологічними пам'ятками природи. Найкращими зразками ландшафтних парків є парк «Софіївка» в Умані, Каразинський сад (1809) у Харківській області, Тростянецький дендропарк на Чернігівщині (1834), Олександрійський парк. У степовій зоні України наприкінці XIX ст. виник один із найбільших ландшафтних парків України – Весело-Боковеньківський дендропарк біля Кропивницького та ін. Ці дендрологічні заклади не тільки вивчали деревні рослини, але й випробували та впроваджували в культуру багато екзотичних видів рослин.

Дерева і кущі є основним компонентом ландшафту. Вони формують загальну структуру ландшафту, від них залежить, що ми бачимо і що ми відчуваємо на ландшафтному об'єкті. Водночас вони є могутнім засобом захисту від несприятливих умов середовища. Крони дерев з листками поглинають 26 % звукової

---

* Інтродукція – переселення окремих видів рослин за межі їхнього природного ареалу та адаптація до нових умов існування.

енергії, а 74 % – розсіюють. Шум на вулиці без насаджень у п'ять разів більший, ніж на такій самій вулиці з деревами вздовж тротуарів. Дослідження показали, що у міських умовах навіть у осінньо-зимовий період середня концентрація пилу в повітрі під деревами на 33,5 % менша, ніж на відкритій площі. Деревно-кущові рослини є також засобом покращення санітарно-гігієнічних умов. Фітоцидна активність покритонасінних деревних рослин найбільше проявляється під час цвітіння.

Вибір асортименту дерев, кущів і трав'яних рослин, добір рослинних угруповань, розподіл їх по території, встановлення взаємозв'язку цих угруповань з рельєфом, ґрунтом і кліматом, агротехніка посадки та подальшого догляду потребують знань із дендрології.

Максимального декоративного ефекту в ландшафтному будівництві можна досягти тільки тоді, коли рослини перебувають в умовах екологічного оптимуму. Умови росту того чи іншого виду позначаються на функціональній будові органів рослин, і відповідно, на їхньому зовнішньому вигляді, оскільки одним із перших принципів створення композицій у ландшафтній архітектурі є екологічний.

Для правильного підбору рослинного матеріалу потрібно комплексно враховувати і декоративні якості рослин, і їхні еколого-біологічні властивості. Провідний український ландшафтний архітектор Л. І. Рубцов розглядав садово-парковий ландшафт як різновидність географічного ландшафту. В основі ландшафтного будівництва повинні бути ботаніко-географічні знання про деревно-кущові рослини.